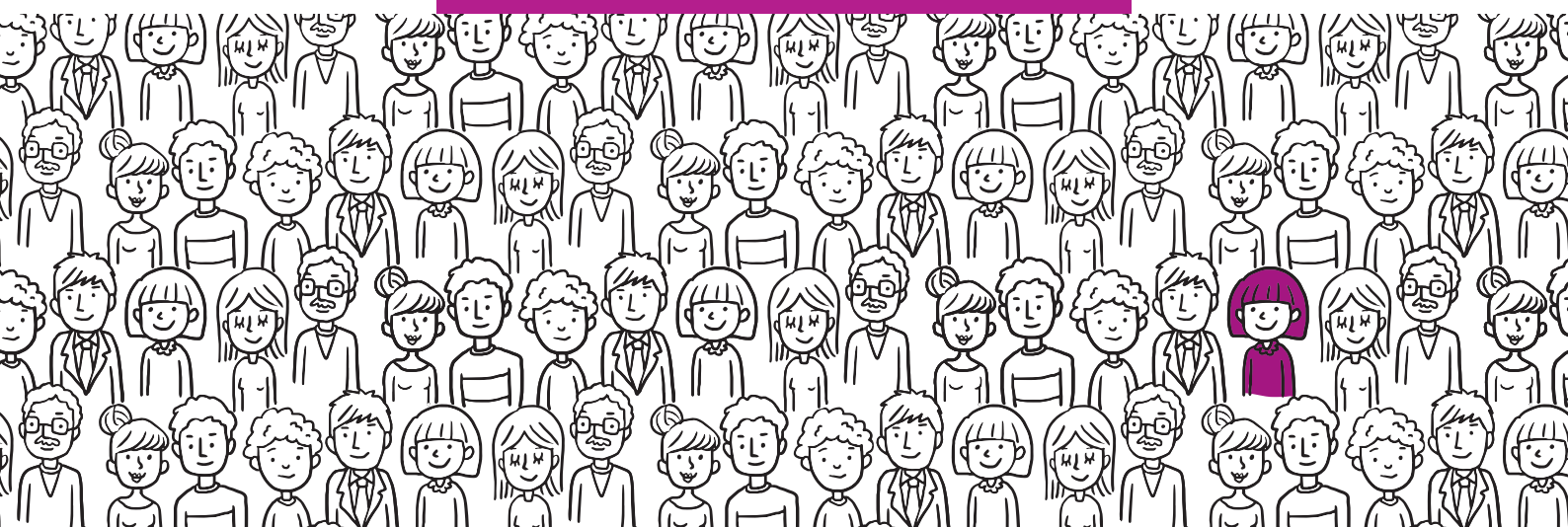

SZLAKIEM POSTĘPÓW

OCENA PEŁNA MOŻLIWOŚCI

RECENZJE DOTYCZĄCE INNOWACJI

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

SENSE

Szlakiem postępów. Ocena pełna możliwości.

ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

Agnieszka Adamczyk-Misiak

Monika Bem

Joanna Krzemińska

KOREKTA:

Katarzyna Zwierzchowska-Wnęk

PROJEKT GRAFICZNY I SKŁAD:

So Creative House Krzysztof Waloszczyk

www.socreativehouse.pl

© Copyright by Fundacja Mozaika Edukacyjna, Łódź 2026

Fundacja Mozaika Edukacyjna

ul. Wincentego Kadłubka 33

93-248 Łódź

e-mail: mozaikaedukacyjna@gmail.com

www.mozaikaedukacyjna.pl

Spis treści

Recenzja projektu/innovacji dotyczącej wprowadzania oceniania kształtującego „Szlakiem postępów – Ocena pełna możliwości”	4
Recenzja innowacji pedagogicznej „Szlakiem postępów. Ocena możliwości”	9
Recenzja innowacyjnego projektu „Szlakiem postępów – Ocena pełna możliwości” . . .	14

Recenzja projektu/innowacji dotyczącej wprowadzania oceniania kształtującego „Szlakiem postępów – Ocena pełna możliwości”

Wiesława Mitulska

Zapoznając się z projektem, słuchając i oglądając materiały uzupełniające poradnik metodyczny (filmy instruktażowe, narzędzie cyfrowe pomagające monitorować i zapisywać postępy ucznia, karty drukowane) towarzyszyła mi ogromna ciekawość, wynikająca z drogi, którą sama przeszłam jako nauczycielka. Wiele lat temu postanowiłam pracować bez stopni, a konsekwencją tej decyzji były kolejne zmiany w mojej nauczycielskiej praktyce, jak rezygnacja podręczników, napisanie własnego programu, czy praca metodą projektu. Byłam ciekawa, jak autorki programu – Monika Bem i Joanna Krzemińska z Fundacji Mozaika Edukacyjna – podejść do koncepcji oceniania kształtującego, które jest znane nauczycielom w Polsce

od wielu lat. Już tytuł programu „Szlakiem postępów. Ocena pełna możliwości” wzbudził we mnie nadzieję, że autorki rozwiną temat w wielu kierunkach, potraktują ocenianie w sposób holistyczny i przedstawią je jako ważny element wpływający na cały proces edukacyjny.

Nie zawiodłam się. Autorki zaprezentowały model oceniania wspierającego proces uczenia się uczniów, sprawdzony przez nie w praktyce nauczycielskiej, obudowany narzędziami ułatwiającymi jego wprowadzenie na różnych etapach edukacyjnych i przedmiotach nauczania. „To całościowa zmiana kultury uczenia się – obejmująca planowanie lekcji, komunikację z uczniem, współpracę w zespole nauczycieli oraz relacje z rodzicami” – piszą autorki we wstępie do poradnika metodycznego. To zdanie jest

według mnie kluczem do zrozumienia idei oceniania kształtującego, które jest czymś więcej niż samo diagnozowanie i ocenianie. Jest również odpowiedzią na pytanie, czym jest projekt „Szlakiem postępów. Ocena pełna możliwości”.

Wiem jak trudno odkleić stopnie od szkolnej codzienności. Sama doświadczyłam trudności z tym związanych, gdy postanowiłam pracować bez stopni. Przekonuję się o tym nadal, gdy prowadzę warsztaty dla nauczycieli albo rozmawiam z rodzicami uczniów i uczennic. Na początku robiłam mnóstwo błędów poszukując odpowiedzi na pytanie: Co zamiast stopni? Z czasem zrozumiałam, że powinnam zadać sobie inne pytania: Jeśli zabiorę stopnie z procesu uczenia się, to co zmieni się w mojej pracy? Skąd uczniowie będą wiedzieli, że się uczą? Skąd rodzice będą wiedzieli, że ich dzieci się uczą?

Zabranie stopni z procesu uczenia się nie polega na zastąpieniu ich (to częsta praktyka w naszych szkołach) inną skalą – procentami, punktami, a w młodszych klasach słoneczkami, chmurkami itp. Polega na zmianie myślenia o tym, czym jest proces uczenia się, czego potrzebują uczniowie, by skutecznie się uczyć, co mogą zrobić, by zorganizować dla nich środowisko sprzyjające uczeniu się i wspierające indywidualny rozwój.

Ocenianie, jako jeden z klocków całej szkolnej układanki, wpływa na pozostałe – na sposób organizowania zajęć, na metody pracy i wiele innych elementów, które są polem działań nauczyciela. Kluczem wydaje się być odpowiedź na pytanie – Po co oceniam?

Byłam ciekawa, jak na to pytanie odpowiadają autorki innowacji „Szlakiem postępów. Ocena pełna możliwości”. Monika Bem i Joanna Krzemińska wielokrotnie podkreślają, że wszystkie proponowane przez nie działania i narzędzia powiązane z ocenianiem zostały zaprojektowane tak, by wspierać proces uczenia się. To bardzo bliski mi pogląd wywodzący się z konstruktywizmu, gdzie uczenie się jest aktywnością uczącego się dziecka i procesem społecznym z punktu widzenia sytuacji, w jakiej przebiega.¹ Uczeń sam konstruuje swoją wiedzę, a nauczyciel pozostający w interakcji z nim, tworzy środowisko wspierające rozwój i uczenie się.

„Konsekwencją tego założenia jest przyznanie w ramach diagnostyki pedagogicznej uczniowi roli nie biernego odbiorcy przerabianego zadania, lecz aktywnego uczestnika zdolnego do samooceny. Tylko uczeń ma wgląd we własne procesy uczenia się i rozumienia, a nauczyciel może uzyskać informacje na ich temat jedynie na drodze współpracy z nim. Kiedy uczniowie stają się partnerami nauczy-

1 E. Filipiak, Rozwijanie zdolności uczenia się. Z Wygotskim i Brunerem w tle. s. 15

ciela, uczą się tworzenia kryteriów dobrej pracy i wykorzystywania ich do swoich własnych dokonań”.²

Inną konsekwencją takiego podejścia jest zmiana myślenia o tym, czym jest wiedza. Na pewno nie jest skończonym zbiorem wiadomości i umiejętności, który podlega ocenie-wycenie w formie stopnia. Zaczynamy myśleć o wiedzy uczniów, jak o czymś dynamicznym – o procesie, który możemy wspierać poprzez stawianie celów, formułowanie kryteriów sukcesu i informacji zwrotnych pomagających się uczyć.

Ocenianie kształtujące w projekcie „Szlakiem postępów. Ocena pełna możliwości”.

Autorki wielokrotnie przywołują ocenianie kształtujące jako źródło swojej praktyki, która zaowocowała projektem „Szlakiem postępów. Ocena pełna możliwości”. Koncepcja oceniania kształtującego wprowadzona do Polski przez Centrum Edukacji Obywatelskiej opiera się na podejściu *assessment for learning* (ocenie dla uczenia się), które poparte jest licznymi publikacjami (niektóre znajdują się w bibliografii projektu). Autorki używają też zamiennie określenia „ocenie wspierające”. Uważam, że to dobry pomysł. W wielu miejscach projektu

znalazłam uzasadnienie dla tej nazwy – zarówno myśl przewodnia innowacji dotyczy wspierania procesu uczenia się, jak i poszczególne narzędzia pomagające monitorować i rozumieć ten proces.

Moim zdaniem autorki przeszły już drogę od *assessment for learning* (ocenie dla uczenia się), do *assessment as learning* (ocenie jako uczenie się).³ W ocenianiu jako uczeniu się nauczyciel ma wspierać ucznia, by on sam monitorował swój proces uczenia się, dokonywał auto-diagnozy, samooceny i namysłu nad nim – a w rezultacie – uczył się uczyć. Koncepcja oceniania kształtującego promowana od 2005 roku przez CEO cały czas ewoluuje i mam nadzieję, że zmierza w podobnym kierunku, o czym może świadczyć tytuł najnowszej publikacji – „Czas na szkołę doceniania. Praktycznie o ocenianiu jako uczeniu się”.⁴ Chciałabym, żeby taki sposób myślenia o ocenianiu miał szansę przebić się do praktyki nauczycielskiej. Najczęściej jednak spotykam się z zastosowaniem wybranych technik oceniania kształtującego, jako elementów towarzyszących tradycyjnemu ocenianiu stopniem lub jego zamiennikiem. Ta praktyka powoduje wśród uczniów, nauczycieli i rodziców chaos, niezrozumienie i pytanie: – Po co nam to?

2 G. Mietzel, Psychologia kształcenia. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2003, s. 456-457

3 Więcej o ocenianiu jako uczeniu się w: G. Szyling. Ocenianie szkolne w granicach i na pograniczach paradygmatów. s. 275-282

4 Praca zbiorowa pod red. S. Żmijewskiej-Kwiręg, Czas na szkołę doceniania. Praktycznie o ocenianiu jako uczeniu się. Wydawnictwo Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2024

Czytając projekt „Szlakiem postępów. Ocena pełna możliwości”, zobaczyłam szansę na realną zmianę w szkołach, ponieważ autorki wyjaśniają nie tylko, jak to zrobić (jak zastąpić tradycyjne ocenianie wspierającym), ale również pokazują, z jakimi problemami mogą mierzyć się innowatorzy i w jaki sposób te problemy rozwiązywać.

Walory praktyczne projektu „Szlakiem postępów. Ocena pełna możliwości”

Przemyślany układ treści i konstrukcja programu. To mapa wdrażania oceniania wspierającego, z której można skorzystać na różne sposoby: krok po kroku albo po swojemu, gdy jesteśmy już na drodze zmiany, ale brakuje nam jakiegoś elementu układanki lub rozwiązania problemu, z którym musimy się zmierzyć.

Program jest wartościowy i gotowy do wykorzystania zarówno przez nowicjuszy w zakresie oceniania kształtującego, jak i przez doświadczonych praktyków, którzy znajdą w nim materiał do refleksji nad swoimi sposobami pracy. Pokazuje możliwe ścieżki wprowadzania zmiany: od praktyki pojedynczego nauczyciela, przez pracę zespołów nauczycielskich, po model całościowej zmiany kultury oceniania w szkole.

Nazwa „Szlakiem postępów” – metafora szlaku i drogi trafnie oddaje ideę procesu uczenia się, którego integralnym elementem jest diagnozowanie, ocenianie i planowanie dalszych kroków w rozwoju i uczeniu się. Na tę drogę nauczyciel wkracza

wspólnie z uczniem, a dzięki odpowiednim narzędziom (cyfrowym i kartom drukowanym) proces uczenia się będzie widoczny dla wszystkich zainteresowanych (dla nauczyciela, ucznia i jego rodziców).

„Szlakiem postępów” może być sposobem na samokształcenie i doskonalenie każdego nauczyciela albo zespołu nauczycieli. Doskonałym pomysłem jest pakiet materiałów w postaci przewodnika metodycznego, materiałów do druku, filmów uzupełniających program i narzędziownika wraz z instrukcją wdrażania. Powiązanie oceniania kształtującego z podejściem NVC (Porozumienie bez przemocy) może pomóc wobec trudności w komunikowaniu zmiany w ocenianiu współpracownikom i rodzicom. Może być pomocne w uczeniu się formułowania informacji zwrotnej pomagającej się uczyć. Nauczyciele znajdą w materiałach „pigułkę wiedzy” na temat NVC i konkretne przykłady informacji zwrotnych. Możliwe, że zachęci ich to do dalszego zgłębiania tematu i rozwijania swoich umiejętności w zakresie NVC.

Narzędzia wspierające ocenianie kształtujące, zawarte w programie są odpowiednią na pytanie: Jak? Na przykład: Jak monitorować postępy i planować proces uczenia się? Nie są jednak narzędziami typu „kopiuj-wklej”. Można je modyfikować, dostosowywać do specyfiki przedmiotu nauczania, a w miarę nabywania doświadczenia – udoskonalać.

Autorki sprawdziły w swojej nauczycielskiej praktyce wszystkie rozwiązania, które proponują. Wiedzą, z jakimi trudnościami mogą mierzyć się osoby

wprowadzające ocenianie kształtujące w szkole, dlatego wzbogaciły materiały o odpowiedzi na pytania, które najczęściej zadają nauczyciele, rodzice i dyrektorzy szkół. Dają również opis innowacji pedagogicznej „Szlakiem postępów – ocenianie kształtujące jako wsparcie procesu uczenia się” i sposób jej wdrożenia w szkole.

Wszystkie założenia i rozwiązania zawarte w innowacji zgodne są z obowiązującym prawem oświatowym i aktualną wiedzą pedagogiczną.

Model myślenia o ocenianiu jako uczeniu się – „Szlakiem postępów. Ocena pełna możliwości” ma szansę zmienić polską szkołę z miejsca pełnego mierzenia, porównywania, konkursów i rankingów, w miejsce przyjazne każdemu dziecku, niezależnie tempa, w jakim się rozwija, niezależnie od trudności, z którymi się mierzy.

Jako praktyczka z długoletnim stażem pracy w szkole, edukatorka i trenerka nauczycieli od wielu lat współpracująca z Centrum Edukacji Obywatelskiej w zakresie oceniania kształtującego, rekomenduję wprowadzenie programu „Szlakiem postępów. Ocena pełna możliwości” do pracy w polskich szkołach.

Wiesława Mitulska – nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej, terapeutka pedagogiczna, edukatorka, mentorka i trenerka nauczycieli, autorka artykułów, materiałów edukacyjnych, kursów, webinarów i warsztatów. Absolwentka UAM w Poznaniu na kierunku Pedagogika, specjalność nauczanie początkowe. Absolwentka studiów podyplomowych w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia oraz pedagogiki twórczości i zdolności. Pracowała z dziećmi bez stopni, podręczników i ćwiczeń, według autorskiego programu „Ruch, zabawa, nauka”. Pasjonuje ją praca metodą projektu oraz wprowadzanie dzieci w świat myślenia wizualnego i innych strategii skutecznego uczenia się. Jest autorką bloga o tematyce edukacyjnej – „Mamy w planie kodowanie” oraz strony dla rodziców i nauczycieli – „Pomysłowa szkoła domowa”. Tworzy i prowadzi autorskie szkolenia dla nauczycieli dotyczące pracy metodą projektu, edukacji w ruchu, oceniania bez stopni i inne. Współpracuje z Fundacją Centrum Edukacji Obywatelskiej w zakresie wprowadzania oceny kształtującej i OK zeszytu oraz aktywnych metod nauczania. Tworzyła i prowadziła sieci współpracy i doskonalenia dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej. Współpracowała w projekcie PAKT (Centrum Projektów Polska Cyfrowa), w projekcie MoRE (IBE – PIB), a w latach 2019–2025 była konsultantką Fundacji Plan Daltoński.

Recenzja innowacji pedagogicznej „Szlakiem postępów. Ocena możliwości”

Dorota Kujawa-Wejnke

Analizowana innowacja stanowi spójne i wartościowe opracowanie koncepcji oceniania wspierającego, oparte na solidnych podstawach teoretycznych i zaprezentowane w przystępnej, uporządkowanej formie. Niewątpliwym atutem jest konsekwentna struktura, czytelna organizacja treści oraz próba łączenia refleksji teoretycznej z praktyką szkolną. Szczególnie cenne są elementy aplikacyjne, takie jak przykłady komunikatów, propozycje działań wdrożeniowych czy odniesienia do dokumentacji szkolnej.

Jednocześnie całość cechuje się nadmierną rozbudową i powtarzalnością treści, co osłabia jej funkcjonalność i utrudnia odbiór. W wielu miejscach te same idee powracają w zbliżonej formie, zamiast być syntetyzowane i porządko-

wane. Widoczna jest również dominacja ujęcia postulatywnego nad analitycznym – autorzy częściej formułują ogólne zalecenia niż podejmują pogłębioną refleksję nad realnymi uwarunkowaniami wdrażania zmian w szkole. Istotnym ograniczeniem jest niewystarczający poziom operacjonalizacji prezentowanych założeń. Pomimo obecności licznych przykładów, wiele z nich ma charakter ogólny i nie dostarcza nauczycielowi konkretnych, łatwych do zastosowania rozwiązań. Brakuje także wyraźniejszego odniesienia do trudności wdrożeniowych, zwłaszcza w kontekście systemowym, organizacyjnym i kulturowym, a także do emocjonalnego obciążenia nauczycieli związanego ze zmianą praktyki oceniania.

Kolejnym problemem jest nadmierna szczegółowość i rozdrobnienie niektórych proponowanych narzędzi, zwłaszcza cyfrowych, co może działać zniechęcająco

i zwiększać poczucie obciążenia pracą. W wielu przypadkach zasadne wydaje się ograniczenie liczby elementów podlegających ocenianiu oraz większe wykorzystanie monitorowania postępów zamiast ich formalnej oceny. Podobnie część proponowanych rozwiązań (np. formularze, szczegółowe kryteria) wymaga uproszczenia i lepszego dostosowania do realiów pracy nauczyciela.

Zastrzeżenia budzi również sposób prezentowania wymagań edukacyjnych – w niektórych przypadkach są one zbyt szczegółowe lub nieczytelne dla ucznia, rodzica. Wątpliwości budzi również zamienne stosowanie terminów wymagania edukacyjne i cele, co może wprowadzać chaos informacyjny. Bardziej funkcjonalne byłoby ich przedstawienie w prostszej, skalowanej formie (np. odniesionej do ocen szkolnych), zamiast odwołań do specjalistycznych ujęć teoretycznych.

W kontekście wdrażania innowacji należy podkreślić, że zaproponowany czas testowania jest zbyt krótki, aby możliwe było zaobserwowanie realnych efektów zmiany. Proces ten wymaga dłuższej perspektywy oraz uwzględnienia czasu potrzebnego na adaptację nauczycieli, uczniów i rodziców.

Podsumowując, innowacja stanowi wartościowe źródło inspiracji i przewodnik wdrożeniowy oceniania wspierającego, jednak jego praktyczna użyteczność mogłaby zostać znacząco zwiększona poprzez większą zwięzłość, redukcję

powtórzeń, uproszczenie narzędzi oraz silniejsze osadzenie proponowanych rozwiązań w realiach codziennej pracy szkoły.

Szczegółowe uwagi:

Recenzja poradnika metodycznego „Ocena pełna możliwości. Szlakiem postępów.”

Rozdział pierwszy pełni funkcję wprowadzającą i ma wyraźnie charakter konceptualno-motywacyjny. Autorzy w sposób spójny i przystępny prezentują główne założenia oceniania wspierającego, odwołując się do literatury przedmiotu oraz ustaleń psychologii i neurodydaktyki. Na szczególne uznanie zasługuje konsekwentnie prowadzona metafora „szlaku”, porządkująca narrację i nadająca jej walor interpretacyjny, a także klarowna struktura organizująca treści wokół kluczowych kategorii, takich jak bezpieczeństwo, sens uczenia się, relacja, informacja zwrotna i postęp. Jednocześnie rozdział pozostaje w dużej mierze na poziomie uogólnień i deklaracji postulatywnych. Brakuje wyraźniejszego przełożenia na konkretne sytuacje dydaktyczne oraz większej liczby przykładów praktycznych, które wspierałyby operacjonalizację prezentowanych założeń.

Rozdział drugi stanowi przejrzyste wprowadzenie do koncepcji oceniania kształtującego. Jego mocną stroną jest czytelne zestawienie oceniania tradycyjnego i wspierającego oraz uwzględnienie perspektywy ucznia, nauczyciela i rodzica. Wartość praktyczną zwiększają przykłady komunikatów i zestawienia porównawcze.

Jednocześnie część treści pozostaje na poziomie ogólnych deklaracji, a wybrane wątki (np. rola bezpieczeństwa, błędu czy tempa uczenia się) powracają w podobnej formie. Brakuje także pogłębionej refleksji nad trudnościami wdrożeniowymi oraz bardziej rozbudowanych przykładów sytuacji dydaktycznych.

Rozdział trzeci oferuje kompleksowe i uporządkowane ujęcie procesu wdrażania oceniania kształtującego. Na szczególne uznanie zasługuje wyodrębnienie trzech ścieżek wdrażania (systemowej, strategicznej i oddolnej), co zwiększa elastyczność koncepcji. Istotnym atutem są konkretne propozycje działań, zapisy do dokumentów szkolnych oraz uwzględnienie aspektów prawnych. Jednocześnie tekst pozostaje miejscami rozbudowany i powtarzalny, a dominująca metaforyka „drogi” ogranicza momentami klarowność wyводу. Pomimo zapowiedzi analizy trudności wdrożeniowych, brakuje pogłębionego omówienia barier systemowych i organizacyjnych.

Rozdział czwarty stanowi spójną prezentację narzędzi oceniania kształtującego, z wyraźnym naciskiem na ich praktyczne zastosowanie. Klarowna struktura i obecność przykładów zwiększają użyteczność tekstu, choć jest to raczej przegląd niż pogłębiona analiza. Jednocześnie rozdział pomija potencjalne trudności wdrożeniowe, takie jak ograniczenia czasowe, ryzyko powierzchowności czy zróżnicowane potrzeby uczniów.

Rozdział piąty rozwija kwestie utrzymania zmiany, jednak pozostaje miejscami nadmiernie rozbudowany i powtarzalny.

Kluczowe idee (rola celu, komunikacji, małych kroków) pojawiają się wielokrotnie w podobnej formie. Rozbudowana metaforyka „szlaku” momentami dominuje nad precyzją wyводу. Choć pojawiają się przykłady działań, często mają one charakter ogólnych wskazówek, bez pogłębionych ilustracji praktycznych. Widoczny jest również niedostatek refleksji nad uwarunkowaniami systemowymi.

Rozdział szósty jest czytelny i spójny, jednak jego główną słabością jest schematyczność oraz zbyt wysoki poziom ogólności. Opisy trudności są trafne, lecz analiza ich przyczyn pozostaje powierzchowna i nie uwzględnia w wystarczającym stopniu kontekstu systemowego (np. presji egzaminacyjnej czy kultury organizacyjnej szkoły). Proponowane rozwiązania mają charakter uniwersalnych porad i nie zawsze przekładają się na konkretne działania. Tekst w niewielkim stopniu uwzględnia także emocjonalny koszt zmiany po stronie nauczyciela. Dodatkowo powtarzalna struktura obniża dynamikę wyводу, a brak hierarchii trudności utrudnia ocenę ich znaczenia. Rozdział dobrze spełnia funkcję wprowadzającą, jednak wymagałby większego pogłębienia i osadzenia w realiach praktyki szkolnej.

Rozdział siódmy, przygotowany w formie FAQ, jest przejrzysty, jednak jego funkcjonalność osłabia nadmierna objętość i powtarzalność treści. Wiele odpowiedzi odtwarza te same założenia (rola kryteriów, informacji zwrotnej, orientacja na proces). Widoczna jest także nierównowaga poziomu pytań – od bardzo podstawowych po bardziej złożone – bez wyraźnego podziału na grupy odbiorców.

Odpowiedzi pozostają często zbyt ogólne i unikają realnych napięć systemowych, a w niektórych obszarach brakuje konkretnych przykładów praktycznych. Struktura pytań mogłaby zostać lepiej uporządkowana tematycznie, co zwiększyłoby czytelność i użyteczność rozdziału.

Dokument Narzędzia cyfrowe – przykłady z matematyki i języka polskiego stanowi rozbudowane kompendium rozwiązań wspierających proces oceniania kształtującego. Na szczególne uznanie zasługuje zebranie w jednym miejscu szerokiego spektrum materiałów oraz próba ich uporządkowania w sposób umożliwiający praktyczne wykorzystanie. Jednocześnie jednak stopień szczegółowości i rozbudowania dokumentu może ograniczać jego funkcjonalność. Nadmierne rozdrobnienie treści oraz duża liczba elementów podlegających monitorowaniu i ocenianiu mogą w praktyce prowadzić do przeciążenia nauczyciela i działać zniechęcająco, zwłaszcza w kontekście licznych obowiązków zawodowych. Zasadne wydaje się zatem ograniczenie liczby ocenianych komponentów na rzecz bardziej selektywnego podejścia, w którym część aspektów byłaby jedynie monitorowana, bez konieczności formalnej ewaluacji. Przykładowo, elementy takie jak poprawność ortograficzna czy stosowanie dialogu mogłyby być oceniane w ramach bardziej złożonych form wypowiedzi, a nie jako odrębne kryteria.

W odniesieniu do proponowanych narzędzi cyfrowych, takich jak Karta postępów ucznia (np. w obszarze układów równań), wskazane byłoby doprecyzowanie języka opisu wymagań poprzez rezygnację z nie-

precyzyjnych kategorii wartościujących (np. „proste”, „trudne”) na rzecz bardziej operacyjnych i jednoznacznych wskaźników osiągnięć. Ponadto wymagania edukacyjne powinny być wyraźnie powiązane ze skalą ocen szkolnych (np. 6–2), co zwiększyłoby ich czytelność i użyteczność dla uczniów oraz rodziców. Podobne zastrzeżenie dotyczy materiałów wideo, w których sposób formułowania wymagań wymaga większej precyzji i standaryzacji.

Zawarte w folderze instrukcje umożliwiają tworzenie narzędzi wspierających ocenianie kształtujące, jednak ich poziom złożoności – zwłaszcza w zakresie konstruowania formularzy – może stanowić barierę wdrożeniową. W obecnej formie wymagają one znacznego nakładu pracy, co może ograniczać ich realne wykorzystanie przez nauczycieli. Wskazane byłoby uproszczenie procedur lub zaproponowanie gotowych, łatwych do adaptacji rozwiązań.

W przypadku Narzędzi drukowanych problematyczne jest odwoływanie się do specjalistycznych kategorii, takich jak taksonomia Niemierki, które mogą być nieczytelne dla uczniów i rodziców. Z perspektywy komunikacyjnej bardziej funkcjonalne byłoby przedstawienie wymagań w prostszej, skalowanej formie, bezpośrednio odnoszącej się do systemu oceniania.

Zastrzeżenia budzi również zapisany w Instrukcji testowania proponowany czas testowania innowacji (4–6 tygodni), który wydaje się niewystarczający z punktu widzenia dynamiki zmiany edukacyjnej. W tak krótkim okresie trudno oczekiwać

zauważalnych efektów, natomiast zwiększa się obciążenie związane z wdrażaniem nowych rozwiązań oraz koniecznością ich wyjaśniania uczniom i rodzicom.

W odniesieniu do Instrukcji wdrażania innowacji zasadne wydaje się doprecyzowanie procesu konstruowania wymagań edukacyjnych poprzez wyraźne wskazanie, że ich podstawą są treści wynikające z programu nauczania, a nie wyłącznie ogólne zapisy podstawy programowej. Ponadto przedstawione przykłady – z języka polskiego – cechują się nadmiernym uszczegółowieniem kryteriów, z których część mogłaby zostać zintegrowana i oceniana w ramach bardziej złożonych zadań, takich jak tworzenie wypowiedzi pisemnej.

Podsumowując, komponent narzędziowy innowacji ma znaczący potencjał wdrożeniowy, jednak wymaga uproszczenia, większej selektywności oraz lepszego dostosowania do realiów pracy nauczyciela. Kluczowe znaczenie ma tu ograniczenie nadmiaru elementów ocenianych, zwiększenie przejrzystości wymagań oraz redukcja obciążenia związanego z przygotowaniem i stosowaniem narzędzi.

Dorota Kujawa-Wejnke – trenerka, edukatorka, autorka kursów, warsztatów i szkoleń m.in. w zakresie oceniania, nauczycielka z 18-letnim stażem, mentorka, współautorka serii podręczników do języka polskiego „Zamieńmy słowo”. Otrzymała tytuł Edukatora Roku 2020. Bierze udział w pracach zespołu ds. nowej podstawy programowej języka polskiego w szkole podstawowej i w ponadpodstawowej. Obecnie sprawuje funkcję dyrektorki w Szkole Podstawowej Montessori i Liceum Ogólnokształcącym Montessori w Elblągu.

Recenzja innowacyjnego projektu „Szlakiem postępów – Ocena pełna możliwości”

Mariola Zajdlc

Projekt „Szlakiem postępów – Ocena pełna możliwości” to nowoczesna, rzetelna i przemyślana propozycja zmiany podejścia do oceniania w polskiej szkole. Jego autorzy stworzyli spójny i dobrze zaprojektowany system narzędzi, procedur oraz rozwiązań wspierających wdrażanie oceniania kształtującego – rozumianego, jako strategiczny element procesu uczenia się, a nie wyłącznie sposób weryfikacji wiedzy. Innowacja zakłada odejście od oceniania selekcyjnego na rzecz oceniania wspierającego rozwój, dialog i efektywną komunikację. Projekt wyrasta z aktualnej wiedzy z zakresu dydaktyki, neurobiologii i psychologii uczenia się. Opiera się na założeniu, że efektywne uczenie się jest możliwe, jeśli dziecko funkcjonuje w środowisku bezpiecznym,

opartym na dialogu, realnej informacji zwrotnej i świadomym uczestnictwie w procesie edukacyjnym.

Autorzy czerpią zarówno z nowoczesnej dydaktyki, jak i z badań neurobiologicznych oraz psychologii uczenia się, dotyczących m.in. roli informacji zwrotnej, poczucia bezpieczeństwa w procesie kształcenia, autonomii uczenia się oraz motywacji wewnętrznej. Całość została osadzona w aktualnych regulacjach prawnych oraz założeniach edukacji włączającej. Uwzględnia także misję szkoły i dzięki temu znakomicie wpisuje się w potrzeby współczesnej placówki edukacyjnej. W projekcie słusznie podkreślono, że ocenianie kształtujące ma fundamentalne znaczenie dla rozwoju poznawczego, emocjonalnego i społecznego uczniów. Badacze Paul Black i Dylan Wiliam, analizując setki badań dotyczących praktyk edukacyjnych, wskazali, że „zwrócenie

większej uwagi na ocenianie kształtujące prowadzi do istotnych przyrostów w uczeniu się”. Oznacza to, że systematyczne dostarczanie uczniom informacji zwrotnej, odnoszącej się do kryteriów sukcesu i możliwości poprawy, realnie podnosi efektywność uczenia się. Dzięki ocenianiu kształtującemu uczniowie lepiej rozumieją cele uczenia się i kryteria sukcesu, budują poczucie własnej skuteczności i motywacji, uczą się monitorować własne postępy oraz podejmować decyzje dotyczące strategii pracy, stają się bardziej samodzielni i świadomi w procesie uczenia się.

Ocenianie kształtujące (wspierające) przyczynia się do rozwijania samostereowności uczniów. Przy takim podejściu ocenianie nie pełni funkcji selekcyjnej, lecz staje się narzędziem, które wzmacnia rozwój dziecka. Włączenie tych założeń do projektu „Szlakiem postępów – Ocena pełna możliwości” nadaje mu wymiar głęboko rozwojowy i wspierający dobrostan uczniów. Celem nadrzędnym innowacji jest wprowadzenie oceniania kształtującego poprzez nadanie wymaganiom edukacyjnym pełnej przejrzystości oraz stworzenie warunków, w których uczeń może świadomie rozwijać swoje kompetencje. Autorzy proponują kulturę oceniania opartą na:

- jasnych kryteriach sukcesu,
- czytelnej informacji zwrotnej, możliwości dokonywania korekt i modyfikacji działań, rozwijaniu samooceny i refleksyjności,
- partnerskich relacjach między nauczycielem, uczniem i rodzicem. Wdrożenie projektu ma prowadzić do zwiększenia zaangażowania uczniów, poprawy jakości komunikacji w środowisku szkolnym, wzmocnienia poczucia sprawstwa a także co istotne do ograniczenia stresu związanego z tradycyjnymi formami oceniania. Dla rodziców projekt stanowi szansę na otrzymywanie realnych, a nie tylko symbolicznych informacji o rozwoju dziecka. W efekcie uczniowie mają zyskiwać większą wiadomość własnego uczenia się, a nauczyciele spójny system wspierający planowanie, monitorowanie i modyfikowanie procesu dydaktycznego.

Innowacja składa się z trzech wzajemnie uzupełniających się komponentów, które razem tworzą kompletny model wsparcia szkoły.

1. **Poradnik metodyczny**

To obszerny i merytorycznie dopracowany fundament całego przedsięwzięcia. Poradnik: prezentuje koncepcję oceniania kształtującego w formie metafory drogi, zawiera jasne i szczegółowe instrukcje wdrożeniowe, odwołuje się do przykładów z praktyki szkolnej, porządkuje wiedzę w logicznych, przejrzystych rozdziałach, podkreśla rolę współpracy zespołowej i komunikacji wewnątrzszkolnej. Wyróżnia go przejrzystość układu treści, klarowny język, trafność doboru argumentów oraz praktyczność rozwiązań. Podkreślenia, pogrubienia i graficzne wyodrębnienia ważnych treści pomagają w szybkim odna-

lezeniu kluczowych informacji. Na szczególną uwagę zasługuje ostatni rozdział zestaw najważniejszych pytań i odpowiedzi, który rozwiewa obawy dotyczące wdrażania innowacji i stanowi świetne wsparcie dla zespołów szkolnych.

2. Narzędziownik

Narzędziownik to bogaty zestaw materiałów gotowych do natychmiastowego zastosowania. Znajdują się tu m.in.:

- karty postępów,
- formularze informacji zwrotnej,
- checklisty,
- arkusze analizy osiągnięć,
- narzędzia cyfrowe zwiększające efektywność pracy.

Materiały są praktyczne, przetestowane i możliwe do modyfikacji. Powstały, jako efekt współpracy zespołu wdrożeniowego i stanowią jedno z najmocniejszych ogniw projektu.

3. Materiały audiowizualne

Filmy oraz nagrania stanowią wartościowe uzupełnienie treści pisanych. Prezentują wypowiedzi ekspertów i praktyków, ułatwiają zrozumienie kluczowych pojęć oraz pokazują, jak ocenianie kształtujące wygląda w rzeczywistości. Materiały tego typu zwiększają dostępność projektu oraz sprzyjają refleksji i dyskusji w zespołach nauczycielskich.

Projekt wyróżnia przemyślana struktura wdrożeniowa. Autorzy przygotowali trzy równoległe, niezależne ścieżki:

- 1) **Scenariusz systemowy** – dla szkół gotowych na całościową, strategiczną zmianę w kulturze pracy.
- 2) **Scenariusz strategiczny** – dla zespołów, które chcą wprowadzać zmiany stopniowo, w wybranych obszarach.
- 3) **Scenariusz oddolny** – dla nauczycieli zaczynających od własnej praktyki, bez konieczności angażowania całej placówki.

Takie zróżnicowanie czyni projekt elastycznym, skalowalnym, adekwatnym dla szkół o różnym poziomie gotowości na zmianę i umożliwia jego dopasowanie do potrzeb placówki.

Projekt wyróżnia się: • holistycznym podejściem do procesu uczenia się, nowatorskim spojrzeniem na relacje nauczyciel uczeń, wysoką jakością merytoryczną, spójnością koncepcji i logiczną strukturą, bogatym zapleczem narzędziowym i materiałami cyfrowymi, realnością i osiągalnością celów wdrożeniowych, estetyczną, atrakcyjną formą opracowania, językiem opartym na badaniach i praktyce, koncentracją na kulturze informacji zwrotnej i budowaniu poczucia wartości u ucznia. Projekt odpowiada na rzeczywiste potrzeby współczesnej szkoły, bagodnie obawie związane z wdrażaniem zmian, a jednocześnie inspiruje do twórczych modyfikacji. Jest praktyczny, przemyślany i możliwy do zastosowania na każdym etapie edukacyj-

nym. Aczy solidne podstawy teoretyczne z praktycznymi narzędziami, dzięki czemu może stać się impulsem do rzeczywistej zmiany w kulturze uczenia się i oceniania. Jako recenzent wysoko oceniam zarówno założenia projektu, jak i jakość przygotowanych materiałów.

„Szlakiem postępów – Ocena pełna możliwości” to ambitna, lecz jednocześnie realistyczna propozycja, która może stać się impulsem do rozwoju kultury uczenia się w polskiej szkole. Projekt jest atrakcyjny, rzetelny i osadzony w aktualnej wiedzy, a jego wdrożenie realnie wspiera budowanie szkoły dialogu, refleksji i współpracy. Rekomenduję realizację projektu, podkreślając jego ogromny potencjał wdrożeniowy oraz wartość dla szkół, które chcą rozwijać kulturę oceniania opartą na zrozumieniu, wsparciu i poczuciu bezpieczeństwa. Innowacja ta zasługuje na szerokie upowszechnienie – zarówno ze względu na wysoką jakość merytoryczną, przemyślaną strukturę, elastyczność i uniwersalność rozwiązań, które można z powodzeniem zastosować w różnych kontekstach edukacyjnych.

Mariola Zajdlc – magister filologii rosyjskiej na Uniwersytecie Łódzkim, absolwentka studiów podyplomowych „Menedżer Oświaty”, a także w zakresie: nadzoru pedagogicznego, filologii polskiej, pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, pedagogiki specjalnej i terapii pedagogicznej, instruktor lekkiej atletyki, nauczyciel dyplomowany. Wieloletni dyrektor Szkoły Podstawowej nr 66 i Publicznego Gimnazjum nr 30. Od 2018 r. nauczyciel konsultant w ŁCDNiKP, kierownik Ośrodka Zarządzania w Edukacji. Prowadzi warsztaty z zakresu nadzoru pedagogicznego, awansu zawodowego, edukacji włączającej, indywidualizacji, podstawy programowej, zmian w prawie oświatowym. Od 2018 r. na kursie kwalifikacyjnym Zarządzanie Oświatą prowadzi zajęcia z obszarów tematycznych: Przywództwo edukacyjne w szkole, Przywództwo dla uczenia się i rozwoju indywidualnego, Zarządzanie zasobami ludzkimi, Zarządzanie strategiczne w kontekście prawnym, społecznym i finansowym, Zarządzanie własnym rozwojem zawodowym. Ekspert MEN opiniujący projekty w ramach Programu „Nasze tradycje”, koordynator projektu „Opracowanie wysokiej jakości multimedialnych informacji zawodniczych dla 141 zawodów szkolnictwa zawodowego” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020 Oś priorytetowa II: Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie: 2.14: Rozwój narzędzi dla uczenia się przez całe życie.

Fundacja Mozaika Edukacyjna
ul. Wincentego Kadłubka 33
93-248 Łódź
e-mail: mozaikaedukacyjna@gmail.com
www.mozaikaedukacyjna.pl